

HISTORICAL-ARCHAEOLOGICAL COLLECTION № 21

**ГІСТАРЫЧНА-АРХЕАЛАГІЧНЫ
ЗБОРНІК**

№ 21

**МІНСК
2006**

ІНСТЫТУТ ГІСТОРЫІ
НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ

ГІСТАРЫЧНА-АРХЕАЛАГІЧНЫ
ЗБОРНІК

№ 21

Инст. т. истории
АН Б 3125
ИНВЕНТАРЬ

Мінск
Інстытут гісторыі НАН Беларусі

2006

УДК [940+902/904 (4)] (082)
ББК 63.48(4)+63.3(0)2++63.3(0)4
Г516

Першы нумар зборніка выйшаў у 1927 г., выданне адноўлена ў 1993 г.

Рэдакцыйная калегія:

В. Вяргей (адказны сакратар), канд. гістар. навук, А. Іоў (намеснік адказнага сакратара),
канд. гістар. навук, А. Калечыц (галоўны рэдактар), докт. гістар. навук, Г. Карзэнка
(нам. галоўнага рэдактара), докт. гістар. навук, М. Крывальцэвіч, канд. гістар. навук,
А. Макушнікаў, канд. гістар. навук, І. Марзалюк, докт. гістар. навук,
В. Рабцэвіч, докт. гістар. навук, С. Расадзін, докт. гістар. навук

Рэцэнзенты:

Г. Штыхаў, докт. гістар. навук
А. Мяцельскі, канд. гістар. навук

Г 516 Гістарычна-археалагічны зборнік. № 21. — Мінск: Інстытут гісторыі НАН Беларусі,
2006. — 242 с., іл. — Бібліяграфія ў канцы артыкулаў. Рэз. на англ. мове.

ISBN 985-6769-09-4

Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі працягвае выданне «Гістарычна-археалагічнага зборніка». У чарговым нумары змешчаны матэрыялы навуковай канферэнцыі, прысвечанай 110-годдзю з дня нараджэння А.Д. Кавалені, якая адбылася ў Інстытуце гісторыі НАН Беларусі 5 сакавіка 2005 г. Таксама друкуюцца даклады з IV Рэспубліканскай канферэнцыі па выніках палітых археалагічных даследаванняў 2005 г. (Мінск, Інстытут гісторыі НАН Беларусі, 9 лютага 2006 г.) і іншыя артыкулы, прысвечаныя актуальным пытанням археалогіі Беларусі і сумежных тэрыторый.

Зборнік разлічаны на археолагаў, гісторыкаў, краязнаўцаў, тых, хто цікавіцца старажытнай гісторыяй і культурай Беларусі.

УДК [940+902/904 (4)] (082)
ББК 63.48(4)+63.3(0)2++63.3(0)4

У афармленні вокладкі выкарыстаны малюнак гаршка эпохі бронзы, знойдзенага на паселішчы Моталь 13 Іванаўскага р-на Брэсцкай вобл. Раскопкі Алены Калечыц (гл. адпаведны артыкул ў зборніку)

© Калектыў аўтараў, 2006
© Афармленне: Інстытут гісторыі
НАН Беларусі, 2006
© Афармленне вокладкі: А. Іоў, 2006

ISBN 985-6769-09-4

ЗМЕСТ

Валянціна Вяргей. А.Д. Каваленя і даследаванні Палесся эпохі жалеза і ранняга сярэднявечча.	7	Valiantsina Viarhej. A. Kavalenia and the Research of Paleessie in Iron Age and Early Middle Ages.	7
Вадзім Шадыра, Аляксандр Кушнір. Археалагічныя розшукі А. Зм. Кавалені ў басейне Зах. Дзвіны і сучасны стан даследаванняў.	11	Vadzim Shadyra. A. Kavalenia's Archeological Research in the Western Dzvinia Basin and the Contemporary State of the Research.	11
Сяргей Рассадзін. Каваленя А.Д. «Дневник за 1936 г. р. Сож», як навуковая крыніца.	13	Siargej Rassadzin. „The River Sozh Diary for 1936” by A.D. Kavalenia as a Scientific Source	13
Міхал Чарняўскі. Да гісторыі выяўлення і даследавання тарфяніковай стаянкі Крывіна 1 (1934—1963).	16	Michail Charniauski. On the History of Discovery and Research of the Marsh Settlement Kryvina 1 (1934 --1963).	16
Елена Калечиц, Анжела Разлуккая. Новые остеологические находки в междуречье Ясельды и Пины.	25	Alena Kalechyts, Angela Razlutsкая. New Osteological Finds in the Region between the Yaselda and the Pina Rivers.	25
Максім Чарняўскі. Керамічны комплекс стаянкі Асавец 7.	38	Maxim Charniauski. The Pottery Complex of the Settlement Asavets 7.	38
Александр Егорейченко. Боевое и охотничье оружие племен культуры ранней штрихованной керамики.	48	Aliaksandr Yegareichanka. Battle and Hunting Weapons of the Bearers of the Early Scratched Pottery Culture.	48
Андрэй Мяцельскі. Гарадзішчы жалезнага веку ў міжрэччы Сожа і Іпуці (па матэрыялах Магілёўшчыны).	54	Andrei Miatselski. Iron Age Hill Forts between the River Sozh and the River Iputs (Based on Magiliou Region Materials).	54
Мікола Плавінскі, Георгі Штыхаў. Ляпная кераміка Полацкага селішча.	62	Mikalai Plavinski, Georgi Shtykhau. Hand-made Pottery from Polatsk Settlement	62
Евгений Шмидт. Скандинавы в Смоленском Поднепровье и Подвинье в IX—X вв. н. э.	74	Evgeny Shmidt. Scandinavians in the Dnieper and Dzvinia Regions near Smalensk in IX—X Centuries	74
Эдвард Зайкоўскі. Адрозненні ў пахавальным інвентары раннесярэднявечных славянскіх курганоў на тэрыторыі Беларусі: этнагенетычны і светапоглядны аспекты.	78	Edward Zaikouski. The Differences in the Grave Goods of the Barrows of the Early Middle Ages on the Territory of Belarus: Ethnogenetic and World-Outlook Aspects.	78
Вера Щеглова, <u>Михаил Ткачев</u>, Ярослав Зверуго, Людмила Дучиц. Материалы о животноводстве и охоте на территории Северной Белпаруси в средние века.	89	Vera Shchaglova, Mikhail Tkachou, Yaraslau Zviaruga, Liudmila Duchyts. The Materials on Stock-Raising and Hunting on the Territory of Northern Belarus in the Middle Ages.	89
Вітаўтас Даўгудзіс. Новыя дадзеныя пра мінулае віленскай Лысай (Трохкрыжовай) Гары.	95	Vिताutas Daugudis. New Data on the Past of Lysaya (Three-Cross) Mountain in Vilnius	95
Вадзім Кошман. Тапаграфія і фартыфікацыя гарадзішчаў бярэзінска-дняпроўскага міжрэчча ў X—XIII стст.	109	Vadzim Koshman. The Topography and Fortification of the Hill Forts in the Region between the Rivers Biarezina and Dnieper in the X--XIII Centuries	109
Людміла Дучыц. Этнаграфія і міфалогія курганоў Беларусі.	119	Ludmila Dutchyts. The Ethnography and Mythology of Belarusian Barrows.	119
Іна Калечиц. Гістарыяграфія праблемы даследавання эпиграфічных помнікаў перыяду X—XIV стст.	125	Ina Kalechyts. The Historiography of the Research of Epigraphic Monuments...	125

Марат Клімаў. Асаблівасці рассялення ў акрузе Полацка: X — сярэдзіна XVI ст.	130	Marat Klimau. The Peculiarities of Settling in Polatsk Surroundings: the X — Middle XVI Centuries.	130
Яраслаў Звяруга. Даследаванні на Каложскім плато ў Гродне.	137	Yaraslau Zviaruga. The Research at Kalozha Plateau in Grodna	137
Вольга Емяльянчык. Праблемы і перспектывы палеадамаграфічных даследаванняў у Беларусі.	148	Volha Emialyanchyk. The Issues and Prospects of Paleodemographic Research in Belarus	148
Людміла Дучыц, Андрэй Вайцяховіч, Павел Кенька. Жальнічны могільнік каля в. Маргавіца Докшыцкага раёна.	155	Liudmila Duchyts, Aliaksandr Vaitsiakhovich, Pavel Kenka. The Excavations of the Graves with Stones at Margavitsa Village, Dokshytsy District.	155
Ірына Ганецкая. Керамічны посуд з культурнага пласту 1522—1680 гг. Глускага замку: тэхналагічны аспект.	158	Iryna Haneckaja. Ceramic ware from the cultural layer of 1522—1680 of the castle of Hlusk: technological perspective.	158
Шаміль Бектінеев. Полоцкая фалеристика периода Ливонской войны 1558—1583 гг.	164	Shamil Bektineev. Polatsk Faleristics in the Period of Livonian War 1558—1583.	164
Ігорь Груцо. Увековечивание памяти жертв сражения при переправе армии Наполеона через р. Березину.	173	Igar Grutso. The Commemorating of the Victims of the Battle at Napoleons Crossing over the River Biarezina	173

АРХЕАЛАГІЧНЫЯ ПОШУКІ І АДКРЫЦЦІ 2005 ГОДА

Аляксандр Коласаў. Археалагічныя работы ва Усходняй Беларусі.	176	Aliaksandr Kolasau. The Archeological Research in Eastern Belarus	176
Алена Калечыц, Віктар Абухоўскі, Вадзім Лакіза. Работы на Юравіцкай верхнепалеалітычнай стаянцы.	177	Alena Kalechyts, Viktor Abukhouski, Vadzim Lakiza. The Works at Yuravichy Upper Paleolithic Settlement	177
Віктар Абухоўскі, Алена Калечыц, Вадзім Лакіза, Міхаіл Чарняўскі. Раскопкі на Аўгустоўскім канале.	178	Alena Kalechyts, Viktor Abukhouski, Vadzim Lakiza, Michail Charniauski. The Archeological Excavations at the Augustouski Canal	178
Міхал Чарняўскі. Археалагічныя работы ў басейнах Нёмана, Дзвіны і Віліі.	181	Michail Charniauski. The Archeological Works at the Basins of the Nioman, the Dzvina and the Viliya	181
Вадзім Лакіза, Алена Калечыц, Віктар Абухоўскі. Археалагічныя раскопкі на помніку позняга неаліту-бронзавага веку Нава-сёлкі I.	183	Vadzim Lakiza, Alena Kalechyts, Viktor Abukhouski. The Archeological Excavations at the Monument of Late Neolithic Bronze Age Navasiolki I.	183
Алена Калечыц. Работы ў Мотальскім мікра-рэгіёне.	185	Alena Kalechyts. The Works in Motal Micro-Region	185
Максім Чарняўскі. Шосты сезон даследавання тарфяніковай стаянкі Асавец 7.	186	Maxim Charniauski. The Sixths Season of Research of the Marsh Settlement Asavets 7.	186
Вадзім Лакіза. Раскопкі паселішча Кавальцы-3-Турыст і разведкі на Беларускім Панямонні.	188	Vadzim Lakiza. The Excavations of the Settlement Kavaltsy 3 Turyst and the Explorations in Belarusian Nieman Region	188
Валянціна Вяргей, Волт Трымер. Даследаванне археалагічнага комплексу каля в. Снядзін у Петрыкаўскім раёне Гомельскай вобласці.	190	Valiantsina Viarhej, Walt Tremer. The Research of the Archeological Complex near the Village Sniadzin in Petrykau District, Gomel Region	190

Ганна Бяліцкая. Археалагічны помнік постзарубінецкага часу каля Давыд-Гарадка.	192	Hanna Bialitskaya. The Archeological Monument of Post-Zarubintzy Period near Davyd-Garadok	192
Вадзім Белявец. Даследаванні на грунтовым могільніку Пятровічы (Белая Гара).	194	Vadzim Beliajets. The Research of the Level Burial Field Piatrovichy (Belaya Gara).	194
Олег Иов. Работы на средневековых памятниках Полесья.	196	Aleg Iou. The Works at the Monuments of Middle Ages in Palesie	196
Вадзім Шадыра, Павел Кенька. Археалагічныя даследаванні ў ваколіцах возера Селява Крупскага раёна.	199	Vadzim Shadyra, Pavel Kenka. The Archeological Research in Lake Sialiava Surroundings, Krupki District	199
Георгій Штыхаў. Археалагічныя даследаванні на рэчцы Лагозінка ў наваколлі Лагойска.	201	Georgi Shrykhau. The Archeological Research at the River Lagozinka in Lagoisk Surroundings	201
Генадзь Семянчук. Папярэднія вынікі даследаванняў сярэднявечнага могільніка ў г. Ваўкавыску Гродзенскай вобл.	202	Genadz Semianchuk. The Preliminary Results of the Research of the Middle Ages Burial Field in Vaukavysk, Grodna Region	202
Олег Макушников, Василий Сычев, Анна Тимофеевко, Роман Лосев. Исследование комплекса памятников у д. Мохов на юго-востоке Беларуси.	204	Aleg Makushnikau, Vasili Sychou, Hanna Tsimafeyenka, Raman Loseu. The Research of the Monument Complex near the Village Mokhau in South-Eastern Belarus	204
Андрэй Вайцяховіч. Раскопкі курганаў у Докшыцкім раёне Віцебскай вобласці.	206	Andrei Vaitsiakhovich. The Excavations of the Barrows in Dokshytsy District, Vitsebsk Region	206
Лявон Калядзінскі. Вынікі археалагічнага даследавання абарончага рова ля Замка-вай гары ў Капылі.	208	Liavon Kaliadzinski. The Results of the Archeological Research of the Fortification Ditch near Zamkavaya Mount in Kapyl	208
Анна Тимофеевко. Археологические исследования в Гомельском и Лоевском районах.	209	Hanna Tsimafeyenka. The Archeological Research in Gomel and Loyeu Districts	209
Дзяніс Дук. Археалагічныя раскопкі і нагляд за будаўнічымі работамі ў Полацку	211	Dzianis Duk. The Archeological Excavations and Supervision of Construction Works in Polatsk	211
Людміла Дучыц, Андрэй Вайцяховіч, Павел Кенька. Раскопкі кургана-жальнічнага могільніка каля в. Малявічы Вілейскага раёна.	212	Liudmila Duchyts, Andrei Vaitsiakhovich, Pavel Kenka. The Excavations of the Grave with Stones near the Village Maliavichy, Vileika District	212
Марат Клімаў. Археалагічныя даследаванні на тэрыторыі Полацкага Падзвінняў.	213	Marat Klimau. The Archeological Research on the Territory of Dzvinia Region near Polatsk	213
Лідзія Марковіч. Археалагічныя працы ў Шклоўскім раёне Магілёўскай вобласці.	214	Lidziya Markovich. The Archeological Works in Shklou District, Magiliou Region	214
Вадзім Кошман. Раскопкі на селішчы Капланцы і гарадзішчы Свіслач.	216	Vadzim Koshman. The Excavations at the Open Settlement Kaplantsy and Hill Fort Svislach	216
Мікалай Плавінскі. Даследаванні ў Бра-слаўскім раёне.	217	Mikalai Plavinski. The Research in Braslau District	217
Зоя Харытановіч. Археалагічныя разведкі ў мінскім раёне.	219	Zoya Kharytanovich. The Archeological Explorations in Minsk District	219
Аляксандр Башкоў. Даследаванні старажытнага Воўчына.	221	Aliaksandr Bashkou. The Research of Ancient Vouchyna	221

Вадзім Кошман. Археалагічны нагляд у Слуцку	222	Vadzim Koshman. The Archeological Supervision in Slutsk.	222
Вольга Емяльянчык. Вынікі антрапа- лагічнай экспертызы астэалагічных матэрыялаў з крышатў Спаскай царквы Спаса-Ефрасіннеўскага манастыра.	224	Volha Yemialyanchyk. The Results of Anthropologi- cal Expertise of Osteological Materials from the Scripts of the Spas Church of the Spas-Yefrasinia Monastery.	224
Ірына Ганецкая. Археалагічныя працы ў Глускім замку.	229	Iryna Ganetskaya. The Archeological Works in Glusk Castle.	229
Пётр Русаў. Вынікі археалагічных дасле- даванняў 2004—2005 гг. вуліцы Гандлёвай у Мінску.	230	Piotr Rusau. The Results of the Archeological Re- search of Gandliovaya Street in Minsk in 2004–2005	230
Валянцін Собаль. Археалагічныя даследа- ванні дома Ваньковічаў у Мінску.	233	Valiantsin Sobal. The Archeological Research of the Vankovich Family House in Minsk	233
Генадзь Семянчук, Аляксандр Дабрыня, Сяргей Піваварчык, Юлія Юркавец. Археалагічныя даследаванні ў Гродна на Савецкай плошчы.	234	Genadz Semianchuk, Aliaksandr Dabryan, Siargei Pivavarchyk, Yulia Yurkavets. The Archeological Re- search in Grodna in Savetskaya Square.	234
Сяргей Тарасаў, Мікалай Плавінскі. Археалагічныя даследаванні на Верхнім горадзе ў Мінску.	236	Siargei Tarasau, Mikalai Plavinski. The Archeo- logical Research in the Upper Town in Minsk City . .	236
Ольга Левко. Археологическое исследо- вание строительных котлованов и траншей в г. Витебске в 2004—2005 г.	237	Volha Liauko. The Archeological Research of the Construction Foundation Pits and Trenches in Vitsebsk in 2004 2005	237
Павел Кенько. Археологические разведки в Докшицком и Лепельском районах Витеб- ской области.	239	Pavel Kenka. The Archeological Explorations in Dokshytsy and Lepel Districts, Vitsebsk Region . .	239
Скарачэнні.	241	Abbreviations.	241

Навуковае выданне

Гістарычна-археалагічны зборнік

№ 21

Научное издание

Историко-археологический сборник

№ 21

Выдавецкі рэдактар: *Сяргей Віцязь*

Тэхнічны рэдактар: *Наталля Грэская*

Карэктар: *Наталля Грэская*

Кампутарная вёрстка: *Алег Іоў*

Дызайн вокладкі: *Алег Іоў*

Пераклад на ангельскую мову: *Анастасія Лабада*

Здадзены ў набор 20.03.2006 г. Падпісаны ў друк 20.09.2006 г.

Формат 60 x 84 1/8. Папера офісная. Гарнітура Times.

Друк рызаграфічны. Ум.-друк. арк. 28,1. Ул.-выд. арк. 35,4.

Наклад 200 паасобнікаў. Заказ № 301.

ДНУ “Інстытут гісторыі НАН Беларусі”

220072, г. Мінск, вул. Акадэмічная, 1

Ліцэнзія ЛВ № 02330/0133318 ад 09.06.2004 г.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства

“Выдавецкі дом “Беларуская навука”

220141, г. Мінск, вул. Ф. Скарыны, 40.